

HÁROM KÖTET, EGY VILÁG

Pomozi Péter – Karácsony Fanni (szerk.): *Magyar nyelvű otthon. Magyarország.* Pomozi Péter (szerk.): *Magyar nyelvű otthon – 2. Vajdaság.* Pomozi Péter (szerk.): *Magyar nyelvű otthon – 3. Székelyföld*

■ Érdekes, tanulságos kötetek jelentek meg 2017-ben az Anyanyelvápolók Szövetségének, valamint a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának közös kiadásában: a *Magyar nyelvű otthon* három, a magyar nyelvterületet körbe- és bejáró könyve hasznos összefoglalója a tárgyalt területek magyarságának múltbéli, jelenlegi, kulturális és történelmi vonatkozásainak, nyelvi jellegzetességeinek, és alkalmanként a jövődőt fürkészve bocsátkozik feltételezésekbe a magyar nyelv, kultúra további sorsát illetően.

Mindhárom kötet Budapesten jelent meg, az elsőt, a Magyarországról szólót Pomozi Péter és Karácsony Fanni társszerkesztette, míg a másodikat (a Vajdaságot ismertetőt) meg a harmadikat (a Székelyföldről szólót) Pomozi Péter szerkesztésében olvashatjuk.

A tág témalefedésre igyekvő, ismeretterjesztő és ismeret-rendszerező kiadványokat olyan neves szerzők is jegyzik, mint Pomogáts Béla, Péntek János, Pozsony Ferenc stb., viszont különleges az, hogy az első kötet teljes szöveganyagát Pomozi Péter írta.

A könyvek figyelemfelkeltő mivoltához nagyban hozzájárulnak a fizikai kivitelezésük sajátosságai is, amelyek már első kézbevételekor érdekes információ-folyamatokat ígérnek. A Karácsony Fanni által jegyzett sorozat arculata is jelzi, hogy a három kötetben összefoglalt információk elsősorban

az ifjúság figyelmének megnyerését célozzák (pl. 1. kötet, 54., 58.; 2. kötet, 41. 44.; 3. kötet, 43. stb.), és a kedves képekből rájöhethetünk, hogy a szerzők összefoglalójukkal az ő műveléséhez szeretnének hozzájárulni.

Ugyancsak a vizuális identitás kedves eleme a sorozat logo-ja, a piros-fehér-zöld (nemzeti) színekből összeállított család-sziluett, amelyet játékos módon foglal keretbe egy ugyancsak pulikutya sziluettje, utalván ezáltal a *Magyar nyelvű otthon*-kezdeményezés értékrendjére, figyelmének tárgyára, a megcélzott olvasórétegre: a teljes – magyar... – családra.

(Itt merül fel bennünk az a gondolat, hogy milyen érdekes lenne ezeket az összefoglalókat lefordítani az érintett „többségek” nyelvére, és a hozzáférhető nyelvezettel megfogalmazott, széles körű tájékoztatást eljuttatni az implikált országokba, ahol, jellemző a magyarság eredetéről, jellegzetességeiről történő, jelentős többségükben tudománytalan értesülések tömegmédiák által történő terjesztése.)

Vannak átfedő tartalmak a három könyvben. A szerkesztők ezzel azt érik el, hogy a releváns, elméleti és történelmi összefoglalók azoknak is rendelkezésére álljanak, akik esetleg nem vásárolnák meg mind a három kötetet. Ezt a pragmatikus megoldást nem észleljük redundanciaként akkor sem, ha mindegyik kötetet besze-

reztük, hiszen ezek a fejezetek (*A magyar nyelv a nagyvilágban, Nyelvi örökségünk*) mindegyikben a tárgyalt zónát illető konkrét elemzések szerkesztőjének jelentik, és így folyamatosan végigvitt olvasmányként is funkcionálhatnak.

Ugyanakkor értékes és hasznos gyűjtemény az 1. kötet függelékében helyet kapó *Név- és tárgymutató*, valamint a *Magyar nyelvi és kulturális társaságok Magyarországon és a nagyvilágban* (mindhárom kiadványban), amely az olvasót mind a könyvek gazdag anyagában, mind az ő utalástartományukban – tehát a magyar nyelv- és kultúraművelés területén – segíti eligazodni azoknak, akik a megértés mellett a nyelvi lét pragmatikus aspektusaival is szeretnének interferálni. Átfutva a külföldi intézetek weblapjainak listáját, megállapíthatjuk, hogy a több mint fél tucat *.org- kiterjesztésű weblap* azt is elmondja, hogy a szervezetek civil egyesületekként tekintenek önmagukra. Ugyanakkor a Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség *vmmi.sk* (szlovákiai) jelzetű honlapja, a romániai Anyanyelvőpolók Erdélyi Szövetsége *aesz.ro* (romániai), valamint a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület *bukv.at* (osztrák) weboldala az a helyi, közvetlen elérhetőség gondolatát is megfogalmazza.

Mindhárom könyv ezen egyesületjegyzékét a felvidéki Via Nova – Új Út Ifjúsági Csoport anyanyelvi iskoláztatást népszerűsítő plakátja zárja, amely felidéz a Romániában a Romániai Magyar Demokrata Szövetség által elindított „Minden magyar gyermek számít” című kampányát juttatja eszünkbe, amely főleg Erdély szórványvidékeire összpontosítva igyekszik intézményes kereteket biztosítani a magyar nyelvű oktatás számára, illetve tudatosítani a kételkedőkben azt, hogy (főleg kis korban) az anyanyelven elsajátított tudás hatékonyabban épül be a személyiségbe, mint az idegen nyelveken megszerzett értesülések – lett légyen szó épp

a mindenkori (államalkotó) többségek nyelvéről is, amelyek sokszor nyílt asszimilációs politikákat alkalmaznak a saját kulturális intézményhálókat által nem annyira védett kisebbségekkel szemben. Az RMDSZ kampánya jó eredményeket hoz – és üdítő volt olvasni Csonka Ákos 2018 májusában az *ics.sk* honlapján közzétett, *Több lesz a magyar elsős – igenis van értelme a beiratkozási kampányoknak!* című írást, amely arról számol be, hogy az erős kampány statisztikai szempontból is érzékelhető pozitív változást hozott a régió anyanyelvészleléteiben.

Az első kötet, a Magyarországot tárgyaló volumen olyan zónáról számol be, amely esetében nem kérdés a magyar nyelv mindennapos használatát lehetővé tevő intézményes és informális keretek közvetlen biztosítása, azonban, sajnos, mind a második (a Vajdaságot ismertető), mind a harmadik (a Székelyföldről szóló) olyan területeket mutat be, ahol, sajnos viszonylagos is lehet az előbbi lehetőségrendszer.

Az első volumen talán legfontosabb információját a magyar anyanyelvűek Kárpát-medencei eloszlását bemutató tanulmányos térkép jelenti (10. old.), és a mellette álló, népszámlálási statisztikákat összegző rövid cikk (11.), mely hangsúlyosan kiemeli azt, hogy 1981 óta megfigyelhető a kisebbségben élő magyarok számának hangsúlyos csökkenése – amely jelenleg fő okaiként az asszimilációt és a kivándorlást említi meg. Ennek a felütésnek a szerves folytatása *A magyar nyelv az öt kontinensen* című fejezet, amely a kivándorolt híres magyarokról közöl – szívszorító – összeállítás. Viszont a „kulturális migrációnak” – szerencsére – vannak pozitív vonzatai is, így a 17. oldal azt az anekdotikus történetet meséli el, hogy miképpen alapította gr. Bercsényi László (Miklós fia), magyar mintára, a francia huszárezredeket.

Ugyancsak szép példái az ismeretterjesztésnek a magyar nyelv ere-

detéről szóló, majd a rovásírásról beszámoló vázlatok, a magyar nyelv rokonságát bemutató, majd a magyar nyelv kultúrtörténetét átívelő cikkek. A könyv megnyerő kitérőt tesz a *Zenei anyanyelvünk* felé is, majd a többnyelvűség, az asszimiláció, valamint a nyelvi jogok kérdésköreit tárgyaló fejezetekkel zárul ez a kompakt, gyors tájékozódást elősegítő könyvecske.

A második kötet a Vajdaság magyarságát járja körbe. Az statisztikai adatokkal induló érdekes összeállítás a nyelvi jogokat és a Délvidéken élő magyarok kulturális lehetőségei (nyelvművelés, kétnyelvűség, családi nyelvhasználatok) elemzése után jut el a magyar vonatkozású épített örökség számbavételezéséig, és, jóllehet, hogy csökkenő létszámú kisebbségről ír, a könyv olyan közösséget ír le, amely teljességében igyekszik megélni kultúráját, a nem egyszer megszorító (többségek által kezdeményezett...), kulturális önazonosság felvállalását megnehezítő rendelkezések ellenére. A gazdag összeállítást Beretka Katinka, Farkas Zsuzsa, Hódi Éva, Hódi Sándor, Németh Dániel, Pomogáts Béla, Pomozi Péter és Silling István jegyzik.

A harmadik, a Székelyföldet ismertető könyv ugyancsak tartalmaz részletes analíziseket, „helyzetjelen-

téseket” erről a komplex régióról. Így a Péntek János által jegyzett *Székelyföld nyelvi képe* című fejezet alapos tájékoztatást nyújt a vidék különleges nyelvjárásairól, a kétnyelvűségről, a szórványosodásról, Pomogáts Béla hangulatos ízelítőt közöl Tamásiról és Nyirőről, Pozsony Ferenc tanulmányos összesítőt készít a székely népköltészetéről, Gazda Enikő a székely tárgyi kultúra különlegességeiből válogat. A „kívülállókat” és a székely kultúrát megélőket egyaránt célzó kötet Izsák Balázs kultúrpolitikai jellegű cikkével zárul, amely a kulturális autonómia identitásmegeőrző szerepéről értekezik tömören – olyan tényezőről, amelyet a román politika szeparatizmusként értékelt, míg a gondolat megelőli leginkább a kulturális identitás megerősítésének eszközeként tekintenek erre az önrendelkezési formára.

Összesítésként kijelenthetjük, hogy ez a három kötet hasznos összefoglalója a magyar nyelv és kultúra régióinak, különleges eleme a kulturális tudományokat népszerűsítő kiadványoknak. Ismételten rávilágít az anyaország és a „leszakadt részek” közti kulturális, intézményes vagy informális hidak kiépítésének, megtartásának fontosságára. Tájékoztató, de tájékozódnia is segít.

Péter Árpád

MI MŰLIK AZ ÉKEZETEKEN?

Nagy L. János (szerk.): *Harminc év a magyar helyesírásért*

■ Idén, 2018-ban immár 30. alkalommal került megrendezésre az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny Kárpát-medencei döntője a gyulai Erkel Ferenc Gimnázium szervezésében. Ahogy Görgényi Ernő is megfogalmazza a kötet előszavában, a verseny résztvevőinek köre év-

ről évre szélesedett: „A kezdeményezést még 1988-ban indították, 1989-ben már három megyéből érkeztek diákok, 1991-ben kilenc megye és Budapest küldte el a legjobbjait Gyulára, s a verseny 1991-től Kárpát-medenceivé vált.” A rendezvény 1992-ben vette fel a gyulai születésű filológus